

Het Buitengebeuren, September 2014

Het zat eraan te komen, maar nu is het definitief een feit : China heeft voor het eerst in de geschiedenis de Olympiade gewonnen en dat niet eens met het sterkste team. De overmacht van de Chinezen in het Noorse Tromsø was onomstreden. Ze scoorden twee matchpunten meer (19) dan hun directe concurrenten 2. Hongarije (17) en 2. India (17). Het winnende team bestond uit Wei Yi, Ni Hua, Ding Liren, Wang Yue en Yu Yangyi, namen die in het westen nauwelijks bekend zijn, maar het zijn stuk voor stuk sterke grootmeesters. Zij wonnen acht keer en speelden drie keer gelijk. Van de 44 partijen ging er slechts één verloren. Dankzij een 3-1 overwinning op Polen in de elfde en laatste ronde werden zij onbereikbaar. Het was geen echte verrassing, het moest een keer gebeuren. Nederland werd gedeeld elfde met 15 matchpunten.

Ik kan mij de Olympiade van 1978 in Buenos Aires nog goed herinneren. In de catacomben van het River Plate stadion maakten de Chinezen hun debuut. Spraakmakend was het verlies van Hein Donner, die door een toen volkomen onbekende Chinees, Liu Wen Che, in 20 zetten inclusief een prachtig dameoffer, werd geveegd, een partij die de hele wereld over ging. “Ik word de Kiezeristky van de twintigste eeuw”, verzuchtte Hein na afloop, verwijzend naar de Pool Kiezeristky, die alleen maar beroemd werd door een verliespartij tegen de Duitser Adolf Anderssen. China was toen in 1978 nog niet echt goed als team, maar met een gedeelde achttiende plaats bleef het alle andere Aziatische landen voor (Nederland gedeeld 12-de). Het was een prima visitekaartje, maar ook een beetje beginnersgeluk.

In de volgende Olympiade in Valetta op Malta werd het team 38-ste (Nederland gedeeld 10-de), maar de opmars was ontegenzeggelijk ingezet. Tijdens mijn laatste Olympiade, Novi Sad 1990, eindigde China al gedeeld vijfde (Nederland gedeeld 8-ste). De progressie was zichtbaar, maar helemaal als een verrassing kwam het nieuwe succes niet.

De Olympiade in Noorwegen was de 41-ste in de reeks en trok in totaal 1.570 spelers (heren en dames), een record, uit 177 landen, die elf ronden speelden met rustdagen na de vijfde en de tiende ronde.

Nederland eindigde dit keer als gedeeld elfde, ongeveer naar verwachting, maar er had zeker meer in gezeten. Na een goed begin zakte Nederland af door nederlagen tegen Bulgarije en Wit-Rusland. Een echte topklassering zat er toen niet meer in. Het team (1. Anish Giri 8/11, 2. Erwin l'Ami 7,5/10, 3. Sergej Tiviakov 5,5/8. 4. Loek van Wely 3,5/7, 5. Robin van Kampen 5/8, captain Vladimir Tukmakov) deed het vooral aan de topborden goed. Giri, die alle wedstrijden meedeed, pakte zelfs een medaille mee aan het topbord met 8 uit 11 (brons) achter 1. Veselin Topalov (Bul) 6,5/9, en Mickey Adams (Eng) ook 6,5/9, maar een iets mindere SB-score, en klom daarmee naar de elfde plaats van de wereldranglijst, slechts twee punten achter nummer 10, Vladimir Kramnik (Rus).

Bij de Nederlandse dames (1. Zhiaolin Peng 5,5/9, 2. Anne Haast 6,5/10. 3. Lisa Schut 5/9, 4. Bianca de Jong-Muhren 5,5/9, 5. Tea Lanchava 4,5/7, captain Predrag Nikolic) viel er een WGM-norm te noteren voor Anne Haast. Zij werden de 15-de, ook zo'n beetje naar verwachting.

Niet alleen China deed het goed, ook India en dat nog wel zonder topspeler Viswanathan Anand. Op Hongarije na werden de traditionele toplanden naar het tweede plan verwezen, terwijl zij toch in hun beste opstelling verschenen. Vaste toplanden als Rusland en Oekraïne grepen naast de prijzen.

Jammer was het afscheid van Judit Polgar (4,5/6 bij de heren). Zij zal niet meer aan

internationale competities deelnemen, kondigde zij aan. Dat is en enorm verlies. Zij voert al ruim dertig jaar (!) de ranglijst bij de vrouwen aan, hoewel zij nooit aan vrouwentoernooien deelneemt, met één uitzondering, de Olympiade van 1984 in het Griekse Thessaloniki, toen ze samen met haar zussen Zsuzsa en Sophia en Ildiko Mladic het goud won.

Zij maakte als klein meisje voor het eerst furore in het Ohra-toernooi 1990, dat zij samen met de Rus Vladimir Tukmakov, de huidige coach van het herenteam, won. Ze was toen 14 jaar. Een jaar later werd ze de jongste grootmeester (bij de heren), een maand eerder dan Bobby Fischer.

Ik heb haar verschillende keren mogen interviewen, voor het eerst in het Melody Amber-toernooi 1992 in Roquebrune (Monaco). In haar beste tijd behoorde ze tot de Top-10 van de wereld bij de mannen. Ze won het VAM-toernooi in Hoogeveen in 1998 (voor Jan Timman en Boris Spassky) en 1989 (samen met Jan Timman, voor Anatoli Karpov) en nog eens in 2003, toen het inmiddels omgedoopt was tot Essent-toernooi. In dat jaar werd ze ook tweede in het Corus-toernooi in Wijk aan Zee. Bij al die gelegenheden kreeg ik de kans met haar te praten, vaak onder het diner. In 2004 kreeg ze haar eerste kind en begon zij zich terug te trekken uit de schaakwereld : een schat van een vrouw !

Zoals uit het voorgaande zal blijken ben ik er dit keer helaas weer niet bij geweest. Tussen 1974 en 1990 heb ik acht Olympiades meegemaakt en die behoren tot mijn beste schaakherinneringen, maar dit keer zat het er gewoon niet in. De berichtgeving op Internet was voortreffelijk, die in de Nederlandse kranten erbarmelijk. De volgende Olympiade (2016) is door de FIDE toegewezen aan Baku, de hoofdstad van Azerbeidzjan en de geboorteplaats van voormalig wereldkampioen Gary Kasparov, in het hol van de leeuw. Mag wel gezegd worden.

Zoals altijd werd tijdens de Olympiade de verkiezing gehouden voor de FIDE-president, altijd een heikel onderwerp. Na de Nederlander Max Euwe (1970-1978) en de IJslander Fridrik Olafsson (1978-1982) is het nooit meer goed gekomen met die functie. De opvolger van Olafsson werd de Filippijn Florencio Campomanes (1982-1995) en sindsdien is de Wereldschaakbond (FIDE) op zijn minst een verdachte organisatie. Het FIDE-bureau verhuisde van Amsterdam naar het Zwitserse Lausanne. Ik aarzel niet om woorden als vriendjespolitiek en corruptie in de mond te nemen.

Campomanes deed in 1978 tijdens de WK-tweekamp Karpov-Korchnoi in Baguio City op de Filippijnen al een vrij opzichtige poging mij om te kopen met een gratis hotelkamer. Later, tijdens de Olympiade van Luzern 1982, kreeg ik een glas bier van hem in mijn gezicht, toen ik met een telexrol als bewijs aantoonde, dat de Filippijnen met een tweede team vertegenwoordigd waren op de Tegenolympiade in de Libische hoofdstad Tripoli. In twee interviews daarna heb ik hem de kans gegeven zijn straatje schoon te vegen, maar hij werkte zich alleen maar meer in de nesten. Toen zijn positie echt onhoudbaar werd schoof hij in 1995 bij het congres in Parijs de Kalmukische president Kirsan Ilyumzhinov naar voren, een volkomen onbekende in de schaakwereld. Hij werd met grote meerderheid van stemmen gekozen en Campomanes werd benoemd tot erepresident van de FIDE. Het stonk aan alle kanten en daar werd ook regelmatig op gewezen in de Europese schaakbladen.

Ik interviewde Ilyumzhinov en werd daar bijna onpasselijk van. Hij zei goede maten te zijn met zulke mensen als Saddam Hoesein van Irak en Moammar Khadaffi van Libië. Ook had hij bezoek gehad van buitenaardse wezens, zei hij. Hij was president van de Russische deelrepubliek Kalmukkië, waar hij in zijn hoofdstad Elista een schaakwijk liet bouwen. Hij strooide met geld, terwijl iedereen wist dat zijn steppenrepubliek nauwelijks het hoofd boven water kon houden. Velen gingen het enkel en alleen maar om het geld. In 1998 moest hij met de billen bloot. Hij kon niet anders dan de Olympiade in zijn eigen hoofdstad te houden en dus

deed hij dat, ongeacht wat het kostte en wat zijn volk er voor over moest hebben. De Olympiade werd een redelijk succes, eerlijk is eerlijk, maar duidelijkheid over de geldstromen kwam er niet. Wel kreeg Ilyumzhinov het voor elkaar het wereldkampioenschap weer onder één dak te brengen. Het was niet allemaal kommer en kwel. In 2006 nam de Nederlander Bessel Kok het tegen hem op bij de presidentsverkiezingen.

Die kende ik goed als toernooirecteur van de SWIFT-toernooien in Brussel en als een van de oprichters van de Grandmaster Association (GMA), een veelbelovende organisatie die een circuit met zes toernooien in twee jaar opzette. Ik ben bij vier van de zes toernooien van de eerste cyclus (Rotterdam, Belfort, Barcelona en Brussel) aanwezig geweest, niet in Reykjavik en Skelleftea. Het waren stuk voor stuk toptoernooien. Het leek allemaal veelbelovend, maar al tijdens de tweede cyclus werd GMA door Kasparov om zeep geholpen. Medeoprichters als Jan Timman en Nigel Short, waren bijna in tranen. Bessel trok voorlopig zijn handen af van het schaken en verhuisde naar Praag, waar hij directeur van de Tsjechische PTT werd. Ik zocht hem daar in 1990 op tijdens de match Kasparov-Timman. Tegenwoordig zoekt hij zijn heil in de wielersport.

Kok verloor kansloos de stemming om het FIDE-presidentschap in 2006 van Ilyumzhinov (54-96), die weer driftig aan het Sinterklazen was geweest in Afrika en Azië. Vier jaar later deed oud-wereldkampioen Anatoli Karpov het niet beter (55-95). Ilyumzhinov bleef de baas en dat herhaalde zich dit keer in Tromsø weer : 61-110 bij vier onthoudingen. Weer mag hij vier jaar blijven zitten en als het aan hem ligt, wil hij tot aan zijn dood FIDE-president blijven. In zijn overwinningstoespraak in Tromsø riep hij zijn tegenstander op zich bij hem aan te sluiten, maar Kasparov ging gelukkig niet op die uitnodiging in.

De schaakwereld hield even de adem in, want bij een overwinning van Kasparov zou er een levensgroot probleem ontstaan. De oud-wereldkampioen is een verklaard tegenstander van Vladimir Poetin, de Russische president, en riskeerde daarmee een schisma en zonder de grootmacht Rusland is de FIDE vleugellam. Zo ver is het dus niet gekomen. De FIDE blijft in handen van een stelletje boeven en kennelijk wil de internationale schaakwereld dat.

Het 'one man one vote'-principe klinkt dan wel democratisch, maar in zo'n organisatie als de FIDE is dat niet zo. De stem van Rusland weegt even zwaar als die van het nieuwe lid Gabon met hooguit enkele tientallen geregistreerde schakers. De komende vier jaar komt daar geen verandering in.

Jules Welling